

25 jaar op de bres voor het Texelse landschap

SYTSKE DIJKSEN-OVERBEEKE

De aankomst in de veerhaven van Texel is niet direct wat je van de entree van een waddeneiland verwacht. Een paar honderd auto's, die efficiënt worden weggewerkt nadat ze de dubbeldeksveerboot hebben verlaten, doen afbreuk aan het imago van een "eiland van rust en stilte". Texel lijkt in menig opzicht meer op het vasteland van Nederland dan op de andere Nederlandse waddeneilanden.

Afgezien van de weinig pittoreske entree, is er nog iets waarin Texel verschilt van de oostelijke burens: het eiland bestaat niet voor het overgrote deel uit duingebied, maar zeker voor 75% uit cultuurland. Sinds de jaren 50 hebben zowel veranderende landbouwmethoden in het cultuurland als sterk groeiend toerisme in de duinen, samen met een aantal andere factoren bijgedragen aan een aanzienlijke achteruitgang van de kwaliteit van natuur en landschap op het eiland. Karakteristieke landschapselementen als schapeboeten en tuinwallen werden gesloopt, parkeerterreinen verschenen in de duinen, dubbeldeksveerboten haalden steeds meer auto's naar het eiland en de kwaliteit van water en bodem werd minder.

Eilandbewoners in actie

Een groep eilandbewoners maakte zich daar zorgen over en in 1971 richtten zij de Werkgroep Landschapszorg Texel op. Directe aanleiding was de bouw van een elektriciteitscentrale bij Oudeschild, in de directe omgeving van natuurgebiedjes langs de waddendijk.

In de eerste decennia werd vooral gewerkt met de mogelijkheden die de wet op de Ruimtelijke Ordening bood: bezwarenprocedures tegen bestemmingsplannen en artikel-19 procedures. Inmiddels dient men geen bezwaar meer in, maar uit men bedenkingen. In de praktijk is dat ongeveer hetzelfde, en nog steeds vinden brieven met

bedenkingen hun weg naar het gemeentehuis. Maar de plaats van de Werkgroep in de maatschappij verandert. Voorheen beschouwden velen de groep als lastige bemoeial, die geen enkele verandering toeliet. De term "Groene Maffia" is meer dan eens gevallen. Steeds weer was het nodig uit te leggen, dat de Werkgroep gezien moest worden als pleitbezorger van een ongeschonden natuur op Texel, en niet als tegenstanders van ieder nieuw plan. Tegenwoordig wordt dat door velen beter begrepen. Steeds vaker zijn actiegroepen opgenomen in het overlegcircuit. Met de plaatselijke politiek, met terreinbeheerders, met de gemeente, in allerlei commissies, krijgt de Werkgroep gelegenheid op te komen voor de plaatselijke "groene belangen". Met landelijke milieuorganisaties zoals de Waddenvereniging, Natuurmonumenten, de Milieufederatie Noord-Holland en ook Stichting Duinbehoud wordt geregeld contact onderhouden: De Werkgroep heeft de steun van grote landelijke organisaties, die de ontwikkelingen in een breed verband en met grote kennis van zaken kunnen beoordelen, hard nodig. Omgekeerd hebben de "grote broers" profijt van de grotere kennis van de situatie ter plaatse die de Werkgroep heeft.

De Werkgroep Landschapszorg en het Texelse duin

Uiteraard heeft de groep veel tijd en energie gestoken in het behoud van de Texelse duinen.

Op allerlei manieren werd en wordt het gebied bedreigd. Grootste probleem vormden vanaf het begin de kustafslag en de groei van het toerisme.

In de jaren 70 en 80 sloegen bij iedere zware storm meters duin weg. De "oplossing" van Rijkswaterstaat was het jaarlijks naar binnen schuiven van de duinvoet, waarbij wel zand behouden werd, maar geen duin. In die jaren ontstond het eerste contact tussen WLT en Stichting Duinbehoud. Daarbij bleek al snel hoe belangrijk het voor een plaatselijke club is de krachten te bundelen.

Toen ook de plaatselijke politiek en Waddenvereniging zich sterk maakten voor een structurele aanpak van de kustafslag, kwamen oplossingen in zicht. In de nota "kustverdediging na 1990" koos Rijkswaterstaat voor "dynamisch handhaven" van de kust, en sindsdien vinden zandsuppleties plaats die de toekomst van Texels duin zeker stellen. En nu het project "Dam in Zee" is voltooid, hebben we goede hoop dat het wat dit onderdeel betreft wel goed komt met Texel.

Is het aan de ene kant de zee die het duin bedreigt, anderzijds is het massatoerisme een potentieel gevaar. Het verschil tussen Texel en bijvoorbeeld Terschelling is, dat hier grote delen van de binnenduintrand direct grenzen aan verblijfsaccommodatie. Op Texel zijn geen moeilijk toegankelijke rustgebieden zoals de Boschplaat. Het strand is nu eenmaal uitsluitend via de duinen te bereiken, en veel

De Slufter op Texel is één van de fraaiste voorbeelden in ons land van een dynamisch kustmilieu, of schoon er heel wat mensenwerk aan te pas komt om de Slufter te behouden (foto: Henk Wijkhuizen).

Bij Eijerland is een dam in zee gelegd om de kustafslag een halt toe te roepen (foto: Sytske Dijkssen).

mensen vinden dat dat op een snelle en comfortabele manier moet kunnen gebeuren. Er zijn dus strandslagen en parkeerterreinen aangelegd. Bovendien loopt een uitgebreid netwerk van wandelpaden door het gebied. Nagenoeg het totale Texelse duingebied is in bezit van de staat. Over het beheer van de duinen is veel overleg gevoerd met SBB. De mate van openstelling van de terreinen, de vermindering van bewaking als gevolg van bezuinigingsmaatregelen en de wijze van beheer vormen steeds weerkerende onderwerpen van discussie. Verder is -uiteraard- de jacht een "heet hangijzer". En vanzelfsprekend ziet de Werkgroep liever vandaag dan morgen een eind komen aan het "militair medegebruik" van de zuidelijke duinen, en zou het amfibisch oefenkamp langs de Mok zo snel mogelijk moeten verdwijnen. Maar het is bijzonder moeilijk invloed uit te oefenen op een instituut als Defensie.

Wat hebben natuurbeschermers bereikt?

Na zoveel jaren ontstaat wel eens wat "actiemoeheid", het gevoel dat er veel te weinig bereikt wordt. Vooral waar het de duinen betreft blijkt dat

op een aantal punten mee te vallen. In november 1989 leverde de Werkgroep een bijdrage aan het symposium "Duinen in Beweging". In het symposiumboekje doet de WLT een aantal aanbevelingen voor Texels duin, waarvan nu, zes jaar later, diverse punten zijn gerealiseerd:

- zo snel mogelijk zandsuppleties uitvoeren langs de gehele Texelse Noordzeekust. Inmiddels zijn strandsuppleties een structurele maatregel geworden;
- kiezen voor de Zeewaarts-oplossing en daarmee aanleg van een dam bij Eyerland mogelijk maken. Bij Eyerland is in de zomer van 1995 een zeewaartse dam aangelegd;
- stoppen van zandwinning in de Waddenzee, ook omdat dit één van de oorzaken is van de kustafslag. De hoeveelheid te winnen zand is sterk afgenomen en zal in het jaar 2000 gestopt moeten zijn;
- de natuurlijke duinaanwas op de zuidpunt van Texel niet beïnvloeden door aanleg van stuifdijken. Tegenwoordig ontwikkelen de duinen zich ongestoord;
- het stoppen van de plezierjacht in de duinen. Nog altijd wordt gejaagd in het duin, maar er bestaat nu een kans dat daaraan een eind komt wanneer de duinen onder de Natuurbeschermingswet vallen of het Nationaal Park Texelse Duinen een feit zal zijn;
- staken van het naar binnen schuiven van de duinvoet. Tegenwoordig is het ondenkbaar dat een dergelijke maatregel plaats zou vinden;
- een afgewogen beleid voeren aangaande het beheer. De Werkgroep heeft nog altijd veel kritiek op de wijze van beheer door Staatsbosbeheer, met name bepaalde beheersmaatregelen zoals integrale begrazing van oude duingebieden;
- geen duin volplanten met bosjes dood riet om verstuuving tegen te gaan; in het algemeen niet te bang zijn voor hier en daar een verstoven valleijtje. Staatsbosbeheer heeft die angst aardig overwonnen: bosjes riet worden niet meer gebruikt.

Met bovenstaande maatregelen zijn niet alle pro-

Achter Ecomare ligt het Duinpark, waar onder meer het duinroosje bloeit (foto: Sytske Dijkssen).

Geheel boven: Eén van de publiekstrekkingen op Texel is het onovertroffen bezoekerscentrum Ecomare, waar men van dichtbij zeehondjes kan zien in grote waterbassins (foto: Marc Janssen).

Hierboven: Karakteristiek voor Texel is de populatie velduilen (foto: Frits van Daalen).

blemen opgelost, maar het is toch duidelijk dat de afgelopen jaren veel ten goede is veranderd, mede door de inspanningen van lokale en landelijke natuurbeschermers.

Toekomst

Inmiddels kondigen nieuwe ontwikkelingen voor de duinen zich aan: de Texelse duinen staan op de nominatie aangewezen te worden als Nationaal Park. Bovendien ligt er een Rijksbeleid alle duinen, dus ook op Texel, onder te brengen onder de Natuurbeschermingswet.

Diverse instanties op Texel is hun mening gevraagd geven over aanwijzing tot Nationaal Park. Ook de Werkgroep heeft daarin geadviseerd. Hoewel de Werkgroep enerzijds blij is met de aanwijzing omdat het een erkenning inhoudt van de grote natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden van de duinen, is ze er toch niet tevreden mee. Een Nationaal Park-status geeft veel inspraak en weinig zekerheden. Vooral nu Staatsbosbeheer de aanvankelijk primaire doelstelling: natuurbescherming nevenschikkend heeft gemaakt aan de recreatie, bestaat angst voor groei van een niet in het terrein passende vorm van toerisme. Veel meer ziet de Werkgroep in het onderbrengen onder de Natuurbeschermingswet. Dat geeft een wettelijke basis en stelt de natuurdoelstellingen op de eerste plaats.

Een aantal plaatselijke organisaties, met name de gemeente, verzet zich tegen plaatsing onder de Natuurbeschermingswet. Zij zijn geen tegenstanders (meer) van de aanwijzing tot Nationaal Park, maar willen daarmee wel de Natuurbeschermingswet buiten de deur houden.

Het zal in de komende tijd daarom van groot belang zijn dat voorstanders van aanwijzing op het eiland samen met de landelijke natuurbeschermingsorganisaties blijven aandringen op een duurzame wettelijke bescherming van de duinen.

Voorlopig ziet het er naar uit dat er ook de komende jaren nog werk genoeg zal zijn voor natuur- en milieuorganisaties.

Sytske Dijkse-Overbeeke is secretaris van de Werkgroep Landschapszorg Texel

Adres Werkgroep Landschapszorg Texel
Rommelpot 7
1797 RN DEN HOORN-Texel - tel.0222- 319231

Zandsuppleties zijn een structurele maatregel geworden om de kustlijn van Texel te behouden (foto: Marc Janssen).